

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 47156. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Forsoningens måned. — Moderne kjetterier. — Monsignore Cyprianus Witte's gravferd. — «Da freden kom». — Fra Vikariatet. — Her hjemme.

Forsoningens måned.

Det fortelles et steds i gamle skriftstykker om to stridbare østlandsbønder, Arvid og Arne, som en dag i 1490 kom i en eiendomstrette og nær hadde tatt livet av hverandre. Arne kommer til slutt til fornuft og ber Arvid tilgi seg for Guds og jomfru Marias skyld. «Stod da Arvid opp med opprakte hender og sa: «For jomfru Marias skyld vil jeg alltid gjerne både gjøre og late.» Og dermed kom forlik i stand.» Det er et gammelt brevskap av pergament — bevart og nedtegnet ved en tilfældighet, som gir oss dette øyeblikksbildet av dagligliv i norrøn katolsk middelalder. Et lite utsnitt av norsk middelaldersinn som i all sin knapphet og ubetydelighet allikevel forteller om hvilken virkning forestillingen om den rene og benådede Vår Frue og Guds møy kunde vekke i et stridbart mannesinn.

*

Hun var ikke selv Forsoneren, men hun b a r Forsoneren. Hun gav Gud den rene og hellige lydigheit som gjorde forsoningsverket mulig da hun i ytmykhet bøyde hodet og tok imot — som den eneste blant kvinner — den smertefylte nåde å føde smertenes mann til verden: «Det skje meg etter ditt ord!»

«Stille spør hun, hvor det er mulig	Engelen svarer: «Uskyld bølger
at så herlig hun kan gledes	om den hellige, du skal føde.
hun, hvis moderliv ei kjenner	Ånden skal deg overskygge
annen kraft enn hellig renhet.	og hans legems tempel bygge.»

Slik skriver munken Eystein Asgrimsson i «Lilja» av et grepet, norsk kristenhjerte. Han har sett dette stillferdige og skjulte, ukrenkte i Marias helligheit,

Fra Angelico: Nedtagelsen av Korset (Florens).

MODERNE KJETTERIER

AV PETER SCHINDLER

2.

«Komplekser» eller samvittighet.

Til et kjetteri hører det tre ting om det skal bli suksess — og ethvert kjetteri ønsker seg suksess. Det er en villfarelse, hvor i en i seg selv god og riktig idé enten rives ut av sitt sammenheng og pustes opp til den eneste gode og riktige idé eller puffes i bakgrunnen som mindre vesentlig — enn videre en frase som danner vrangidéens slagord og biter seg fast så det huskes — og endelig propaganda etter alle denne, den ufyseligste av alle moderne kunstners regel. Med disse tre tingene er kjetteriet sikker på en suksess som kan vare hele 400 år men sjelden lenger. Sannheten, ortodoksien, må være nøyd med en riktig, en sunn idé, uttrykt i et dogme og utbredt gjennom forkynning — derfor har den sjelden suksess i starten, men den viser seg å kunne vare iallfall de første 2000 årene...

Det eksisterer ikke bare intellektuelle kjetterier: vranglære om tro, men også moralske: vranglære om levevis. De er ikke mindre farlige — og vær sikker: de har sin rot i en falsk tro eller i absolutt ingen tro. I vår tid stilles vi overfor den påstand: at mennesket kan ikke for det! Lyver han er det ikke synd, men et «mytomant kompleks» — stjeler han er det et besittelseskompleks, framkalt ved trykk fra det sosiale miljø — drikker han er det virkelig ikke en skyld men bare mangel på sekresjon fra visse kjertler som betinger anti-diesomane komplekser — og myrder han er han asosial og hva det så enn skyldes så skyldes det iallfall ikke hans vilje, men mangel på visse usynlige biokjemiske stoffer i et eller annet organ. Og bedriver han hor er det så sant ikke hor — det er en utfoldelse av det edleste i mennesket som hvis det undertrykkes — «beherskes» må en ikke lenger si! — gjør ham og henne til forkvaklede og ynkværdige individer.....

Ja, frasene mangler ikke! Hørtes enn mange av de gamle troens idéer ut som klisjéer når ufriske forkynnere gjentok dem, så høres de moderne idéer i enn mer

som det Lauretanske litani uttrykker ved å kalle henne «Hemmelighetsfulle rose».

Man kan «velge seg april». Det er kampens tid da «det gamle faller og det ny' blir til». Men det kommer etter all kamp og strid en tid, en utmattelsens tid da hjertene tigger om fred, forsoning, soving. Da aprilsbegeistringen og opprøret mot vinteren endelig har ført fram, og det er tid å læge sår og viske vekk tårer. Det er jomfru Marias tid, det er mai's varme som løser de kalde hjertene av hatets isgrep og med all naturen fremmer vårlivet i oss og om oss. Den smertens mor som på Kalvarieberget med sin rene og skyldløse sønns mishandlede, torturerte legeme i fanget så så megen

stereotyp grad ut som fraser. Og de gjentas — med all moderne propagandas djevlelike dyktighet, båret av all reklamealderens teknikk, gjentas disse frasene i pressen, i radioen, i foredrag og litteratur, på teatret og på universitetet..... og de har suksess: alle tror dem — vi blir befridd for den gamle mare: «synden» som red oss i århundrer. No er vi fri — vi kan ikke for det! Vi er ikke mer syndere, vi har bare komplekser.

*

Skal det skrives et drama eller en roman av det slag som hever seg over bare å fotografere tilstanden — skal et kunstverk bli til må det spennning, indre spenning til. Klare, sterke idéer ført helt til bunns til sitt opphav og fulgt helt ut i sine ytterste konsekvenser må møtes og skjære hverandre så det oppstår konflikt — og så må de med den diktende tanks klarhet og kraft tvinges ut i sin konsekvens så det kommer en løsning ut av det.

Slik så livet, slik så ditt og mitt drama ut i de dagene da Shakespeare enno ikke var blitt «smil», og da det griske drama enda stod som forbildet for vårt syn på skjebnen: bak skjebne ligger skyld. En lot seg ikke nøye med å se på det gale en gjorde som «dumheter» en «ergret» seg over eller som ulykker hvis uheldige virkninger en målte — en så på det som krenking av lover, og en førte konsekvent loven tilbake til dens opphav: Gud, den evige lovgiver. En fulgte den også konsekvent til ende: en erkjente sin viljes opprør mot Gud, en anerkjente lovgiverens majestet og suverenitet, en underkjente sin handling og en bekjente den. En altså angret, gjorde bot, bad om og fant følgelig tilgivelse. Dette var renslig, klart i linjene og full av indre spenning som et stort kunstverk — livet var et drama. Hvis lykkelige eller ulykkelige utgang lå i de spillendes egen hånd.

Det gav dybde i tilværelsen, perspektiv. Der var en verden over den grå skyen og under den smussige asfalten. Dypt i den øvre verden, gjemt i «tordenens skjul» tronet Gud som hadde gitt oss den frie viljes

menneskelig ondskap og satanisk sadisme i øynene uten å stivne og fryse til i hat og avsky mot morder-slekten, hun har rett til å be for vår ulykkelige, mishandlede menneskeslekt, at Han som gav sitt liv for dens frelse må så fredens og forsoningens kjærlighet i hjertene. Hans forsoning, miskunn og medynk med nøden — ikke den jernskodde hæl og den hatske hevn. Da kan vi også i gleden over den fred som Himmelen no så miskunnelig har skjenket verden, og når vårt apostoliske vikariat på mai-månedens siste dag på nytt vigsles til Maria rene hjerte, be av et sinn fylt av tillit og visshet om hennes mektige hjelp mot hatets krefter i verden: «Hold din Sønn's hånd til signing over alle folk og nasjoner så de kan leve i fred og være grobunn til vekst for Guds rike.»

suverene frihet til å elske og tjene ham eller til å hate og krenke ham — så det ble et drama å spille i. Dypt i den nedre verden ruget Satan, og han hvislet i menneskets erindring og fantasi for å lokke dets vilje bort fra all tings basis: Guds vilje — og det ble spenning, evig spenning i dramaet. Gud og Satan med englene og djevlene, hellighet og fortapelse — og midt i denne de spente krefters verden: mennesket med de høyeste mål og de dypeste muligheter, ene og alene avhengig av nåden hos Gud og viljen i seg selv.....

Og det satte mennesket på den riktige plassen i tilværelsen: som ledd, som medspiller — ikke som sentrum, som forfatter og regissør. Det gav individet en mektig verdi: å være Guds medspiller og å kunne holde Satan stangen — det gav menneskeheten sin verdi: å spille på samme scene, høy og lav, herre og tjener, klok og dum, fører og ført — uten at den begavede og begunstigede hadde fler frelsesmuligheter eller mer krav på kunst og privilegier i livet enn den som er berøvet alt unntatt like selve den nakne eksistensen. Det gav endog de «asosiale», og «uønskede» verdi: at tolderne og skjøgene hadde lettere adgang til triumfen i sluttblået enn samfunnsstøttene og besteborgerne — forutsatt de fikk linjene til å skjære hverandre i dramaets rette punkt, så den store spennende altbeherskende replikk ble det angrende hjertes: *Tibi soli peccavi*: ene mot deg har jeg syndet — Gud, vær meg arme synder nådig!

Den gangen livssynet var slik, var det enno drama, selv for menigmann, og den gangen var det enno en kunst i verden som alle kunde fatte, fordi alle hadde del i verdensdramaet. Den gangen var livet enno spenning.

*

Det er lykkes å få tilværelsen gjort utholdelig grå og kjedsommelig for det moderne menneske. Kjetterier har aldri kunnet skape kunst — og de har alltid hatet drama og spenning. De kjenner vel til kriser og konflikter fordi de ikke har balanse i sine idéer, men de har feberkurvens karakter — ikke den indre, rolige spenningen vi kjenner over alt i en bøyd stålbue: det jevne trykk. Da en falt fra paven og Kirken ante en ikke at også kjetteri har konsekvenser: en dag falt en fra alle troens sannheter — skanse etter skanse falt for «den moderne vitenskap». Også den skansen: at vi alle er syndere som trenger tilgivelse. Professoren tok saken ut av hånden på presten og no foregår det i konsultasjonsrommet, ikke i skriftestolen — unntatt i troens gamle borg: Romerkirken.

No har vi ikke lenger syndet *Tibi soli*: ene mot Gud. Nei, skader vår synd ikke andre samfunnsmedlemmer, er den ikke «asosial» men bare rettet mot religionen, bare øvet i tanken eller bare mot oss selv — så er den ikke synd mer. Synd er ene det som skader samfunnet — hvilken forferdende mangel på perspektiver!

Og syndet vi så endelig mot — eller med andre individer i samfunnet så er det sannelig ikke «synd» — «synd» er et håpløst foreldet begrep. Nei, vi kunde ikke ut fra våre forutsetninger handle annerledes. I vår «psyke» — «sjel» har vi jo ikke lenger! — og i vår fysikk er det en uheldig sammensetning av visse biokjemiske stoffer som «betinger» våre handlinger —

det er det ikke annet å gjøre ved enn å registrere det. Og vårt «miljø» gjør resten: det har skylden for våre «manglende hemninger» — et begrep som dekker det fortiden forstod ved å gi avkall, fornekte seg selv og si nei til fristelsen. Og «det sosiale nivå» kroner uskyldigheten: hadde jeg hatt høyere lønn, bedre bolig, bedre ernæring og oftere ferie..... så hadde jeg ikke syndet — om forlatelse: ikke handlet asosialt.

Troen har sine mystikere, som ser dypt, dypt inn bak tingene til tingenes dypeste vesen og til deres kilde. Det har vantroen også: mystikere som ser bak arv og miljø og det sosiale til kilden — og den heter, iallfall i disse årene, *hormoner*! Alt moralsk defekt skyldes en gal blanding av hormonene — geni er bare en særlig gunstig blanding av hormoner, hellighet bare særlig lykkelige forhold i skjoldbruskjertelens avsondringer..... så enkelt, så opphøyd er livets innerste mysterium: hele livsgåten i et reagensglass — de største musikkverker, maleri- og skulpturmesterstykker, heroismens heltegjerninger uttrykt i en biokjemisk formel! Og hjelpen er nær: en dag vil kirken bli bygd om til et stats-hormoninstitutt og absolusjonen avløst av en liten sprøyte..... skjønne nye verden!

*

En trenger ikke være ubehersket forelsket i svarte kjoler for å ta til å føle redsel for hvite kitler — de svarte kjolene hadde sine gamle hardkokte metoder, de hvite kitlene betrakter oss som forsøksmarsvin som skal ha hormoninnsprøytninger. De svarte kjolene innskrenket seg ofte til å holde oss på brahetens veg ved hjelp av gamle religiøse husråd, og de var meget large overfor den som var kommet vel i gang med å være bra — men så de en sjel som hadde vilje og attrå mot høyden hadde de et begrep: «hellighet», uendelig høyt over gjennomsnittsmålet, som selv den enkleste mann bak den svarte kjolen hadde midler til å søke oppnådd. Mannen bak den svarte kjolen tok menneskene for det de var og hjalp dem på det nivå «pasientene» no en gang befant seg på. Ørnen lærte de å fly mot det blå, og ormen tok de opp og børstet den av og hjalp den til igjen å krype hver gang den var trådd halvt i stykker.

Men de hvite kitlene vil *standardisere*, normalisere, sosialisere, nivellere. Ørnen og ormen skal begge passes inn i et skjema av like store og like bra individer som kan danne hjul i det forgudede «samfunn»s vel-smurte mekanikk av ens store hjul. Genier og helgener er like så uvedkommende i denne mekanikk som forbrytere og demoner — det middelmådige er målet!

Så kan det enn da ergre en at disse kjettere i hvite kitler har noen prosent rett som kjettere jo alltid har — og den retten skal vi innrømme dem! Arv spiller faktisk en stor rolle — akk, du kristne! enhver egenskap i deg, god eller ond, skal du se forsterket i barnet ditt om du ikke bekjemper de onde og utvikler de gode! Miljøet spiller faktisk en stor rolle: det hjem og det hjemlige du yter dine barn, og den omgang — god eller dårlig eller likegyldig — du gir dine barn merker dem for livet! Og den sosiale innflytelse spiller faktisk en stor rolle: vé dere, dere kristne, om dere velger og stemmer og tar deres parti etter andre hensyn enn troens — da er dere ikke «verdens lys og jordens salt!» Og alt det de i de hvite kitlene lærer oss om hormoner er

sikkert riktig nok, men det er det de ikke lærer oss som er galt. Så meget i psykoanalysen som er riktig har mennene i de svarte kjolene allerede visst i et par hundre år, best av Alfons Liguori. Og iøvrig er de lærde blant svartkjolene enda de førende i mange av disse undersøkelser — men da de er ansvarlige overfor flere sannheter enn disse par stykker er de meget forsiktige med fraser og holder seg fullstendig borte fra propaganda. Derfor ser og hører en enn videre til dem enn til festkoret i de hvite kitlene, men deres studier gjør større nytte og holder lengre. Det er intet av alt dette «moderne» som har overrasket Romerkirken — og intet som har fått den til å forandre sin tro. Det som disse nye undersøkelser har vist oss er jo bare: ad hvilke vegger både Gud og Satan påvirker et menneske til hellighet eller til fortapelse. Det de hvite kitlene ikke har sagt oss er: hvem det er som virker gjennom arv, miljø, det sosiale og de biokjemiske reaksjonene..... de har vist oss noen prosesser og det er vi dem takknemmelige for, men ikke hvem som handler med oss gjennom disse prosesser — eller hvordan vi selv skal reagere overfor disse prosesser for å fremme Guds mål med oss og avvise Satans anfall på oss. Det er heller ikke de hvite kitlers oppgave men de svarte kjolers.

Kirken kjenner loven og lovgiveren ikke bare loven alene — og den vil lære oss å respektere begge, selv om vi merker en sørgelig arv i kjøtt og blod og sinn og selv om omgivelsene og samfunn går djevelens ærend overfor vår sjel.

Kirken kjenner både fristelsen og fristeren — ikke bare prosessen men også dens opphavsmann, og den vil hjelpe oss til å være våkne, avverge og forebygge de prosesser gjennom hvilke Satan nærmer seg vår frie vilje for å påvirke dens ja og nei.

Kirken kjenner både samvittigheten og den fri vilje, og lar seg ikke av alt som kan formørke og skade dem narre fra å forkynne at vil jeg ikke synde kan ingen biokjemisk prosess få meg til det. Og den skifter ikke språk og kaller synd for «kompleks».

Kirken tilbyr oss ingen analyse av opprinnelsen til våre skrøpeligheter og skavanker — den tilbyr oss tilgivelse for dem, syndsforlatelse fra den eneste ene vi har syndet mot.

*

Kristus kom ikke til jorden for å lære oss det vi selv kan finne fram til — både på det daværende stadiet og no hvor de lærde i de hvite kitlene daglig blir klokere på tilværelsen. Kristus kom for å lære oss det vi ikke selv med all jordens lærdom kan si: Gud og det evige ilv.

Derfor lærte han oss ikke noe om de prosesser som foregår i oss — men det vi ikke ser: Endemålene til disse prosesser: hellighet og fortapelse, og dem som står bak endemålene: Gud og Satan. Derfor lærte han oss ikke å analysere og registrere «komplekser», men å forlate synder med den forlatelse han selv hadde vunnet for oss gjennom sitt hellige menneskeliv og sin frelsende død.

Hvis vi ikke kunde gjøre noe for det? var hans kamp i Getsemane og hans død på Golgata ikke nødvendig. Han selv bad ganske visst for oss. De visste ikke hva de

Monsignore Cyprianus Witte's gravferd.

Grunnet forholdene fant avdøde apostoliske prefekt C. Witte's gravferd først sted mandag 23. april. Lørdag natt kom proprefekten pater A. Deutsch SSCC samt sokneprest dr. A. O. Sund fra St. Olavs kirke i Oslo til Molde. Den påfølgende dag ble så kisten ført fra værelset på St. Carolus hospital hvor prefekten hadde ligget på likstrå, til søstrenes kapell.

Mandag kl. 11 fant så selve sørgehøytiden sted under enestående tilslutning fra den kjære avdødes menighet, venner og kjente. På katafalken såes kalken og mitraen til vitne om den dødes høye verdighet, og søstrenes sang gav høytiden en vakker og verdig gang. I koret ved alteret såes fungerende sokneprest for Molde menighet pater S. Hünen SSCC, sokneprestene dr. A. O. Sund, Oslo, og pater Stetzmann SSCC, Kristiansund N. Høymessen ble sunget av proprefekten pater Deutsch. Hans liktale gjengir vi nedenfor.

Med sitt lyse smil og sitt gode hjerte hadde mgr. Witte vunnet seg mange venner i «Rosenes by», hvilket gav seg et gripende uttrykk i de mange kranser og blomster som smykket hans bære.

I strålende solskinn ble kisten så ført til St. Sunniva's menighets eiendom «Humlehave» — i sin tid skjenket av menighetens stifter, kammerherre P. F. Dahll, hvor man med myndighetenes tillatelse hadde valgt å legge mgr. Wittes grav. Etter jordfestelsen ble takk og minneord båret fram fra menigheten ved justermester A. Ottersen, og venner og bekjente trådte til for å ta avskjed med den avdøde, likesom sokneprest dr. Sund gav uttrykk for Oslo Apostoliske Vikariats deltakelse i det store, smertelige tap som har rammet Mellem-Norges Apostoliske Prefektur.

*

Prefekt A. Deutsch's tale:

Kjære kristne.

Det var et tungt slag som rammet Molde menighet og hele det Apostoliske Prefektur da søndag like før

gjorde men la det være ham som så kjærlig unnskylder oss, ikke vi selv. Vi vil tilegne oss hans allmektige bønn til en allkjærlig fader: «Tilgi oss —!» Tilgi oss både det vi visste men ikke kan gjøre for — og alt det vi ikke har lagt merke til men kunde ha gjort noe for om vi hadde vært opptatt av deg og ikke av oss selv og av verden!

Et troens blick på det døende Guds lam på korset, en gang med ham ad korsvegen fra Pilatus' dansehøll til graven er nok til å vekke den kristne samvittighet. Jo vi kan gjøre for det — ellers hadde dette ikke vært nødvendig!

Så vil vi da ikke være blant dem som med «unnskyldning på unnskyldning» vil slippe for synden, men med hjertets anger vil vi beherske det: Tibi soli peccavi — ene mot deg har vi syndet! Og vi vil gjemme oss og all vår synd i Frelserens hellige vunder for at vi begravd med ham til døden, med ham må oppstå til nytt og evig liv. Amen.

høymessen sørgebudskapet om vår overhyrde Apostolisk prefekt Cyprianus Wittes hastige død nådde oss.

Han har vært vår overhyrde siden 1932 og vi har siden denne tiden lært å kjenne den godhet og vennlighet som han bestandig la for dagen overfor høy og lav.

At vi sørger og bærer sorg over en som har vært oss kjær, det er naturlig. Det motsatte vilde være unaturlig og derfor ikke menneskelig.

Kristi lære foredler den menneskelig natur, den dreper den ikke. Guds hånd er det som tar bort dem som vi har kjær. Vi føler det som alle andre, men vi bøyer oss under Guds hånd. Om vi enn erfarer hele smertens tyngde sier vi: O Gud, skjæ Din vilje. Og deri ligger vårt offer, derved helliggjøres vår sorg og vi forenes med Gud. — Slik sørger en kristen, og mens naturen lider, mildnes smerten tillike ved de sannheter som Kristus og Hans kirke lærer. Hvilke er disse sannheter?

«Livet skifter for dine troende, Herre, det tas ikke fra dem,» så synger presten i sjelemessens præfasjon. «Den som tror på meg, han skal leve, om han enn dør ... tror du dette?» så spurte Jesus Martha.

«Livet skifter for dine troende, det tas ikke fra dem.» — Vi lever i den skønne påsketid, da på søndagene messens skiftende deler bestandig taler til oss om livet, om det evige liv, som Kristus ved sin oppstandelse i en uendelig fylde har forvervet oss.

Vår avdøde overhyrde hadde nettopp lest den hellige messe, og hadde så holdt sin takksigelse. Dertil føyde han sedvanligvis en del av timebønnene som Kirkens prester er pålagt å be daglig. Også disse bøønner er fulle av takk for og jubel over den seier som Kristus har vunnet ved sin oppstandelse. Så forlot han kirken for å spise frokost og da var etter Guds forsyn det øyeblikket inne da døden skulde ta ham bort fra denne verden og vise ham det evige liv, den overnaturlige verden som han i ånden hadde dvelt ved i disse morgentimer, og hadde takket Gud og sin Frelser for.

Vi har hørt hva Jesus har sagt: «Den som tror på meg, han skal leve, om han enn dør.» Så må vi etter menneskelig viten anta at vår overhyrde vel forberedt trådte inn i evigheten og så sin Frelser, det evige liv.

«Ja, Herre, jeg har trodd at Du er Kristus, den levende Guds sønn, som er kommet til denne verden,» så svarte Martha Jesus, da Han hadde spurt henne om hun trodde at den vilde leve etter døden som trodde på Ham.

«Ja, Herre, jeg har trodd at Du er den levende Guds sønn, som er kommet inn i denne verden.» — Det samme svar har også vår avdøde overhyrde gitt. Han har gitt det ved det liv som han har levd.

Han er født i Køløn. Den overveiende del av befolkningen i denne byen er katolikker. I de festningsbyer som romerne hadde opprettet langs Rhinelve ble den katolske tro allerede preket ved slutten av det første århundre. Denne troen lever der fremdeles i befolkningen og landskapet vitner om den.

Vår overhyrde besvarte alle inntrykk og belæringer om troen som han fikk i sin ungdom med den beslutning å leve helt og holdent for det evige liv. Gud selv var jo kommet til denne verden for å bringe oss bud om dette liv. «Ja, Herre, jeg har trodd at Du er Kristus, den levende Guds sønn som er kommet til verden.»

Han studerte i Nederland og Belgia. I 1915 mottok

han prestevigselen av biskopen av Roermond i Nederland. Der virket han så en del år. I 1922 kom han til Norge, til Fredrikshald. Han virket som vikarierende sokneprest i Fredrikstad, Arendal og Kristiansand. Så var han 7 år rektor ved klosteret for St. Fransiskussøstrene i Sylling, og ble i 1932 av Kardinalen for propaganda-kongregasjonen utnevnt til overhyrde i det nyopprettede kirkedistrikt og seinere Apostoliske Prefektur Mellom-Norge.

Mellom-Norges Apostoliske Prefektur omfatter som Nidaros bispedømme i dag: fylkene Nord- og Sør-Trøndelag og Møre med Romsdalen.

Han valgte å ta sitt sete i Molde. Derfra opprettet han en menighet i Kristiansund N. og holdt på med å opprette en annen i Alesund, men krigen kom og stoppet hans verk. Det var i det hele tatt ikke en lett oppgave som ventet på ham. Men Gud hadde gitt ham gode administrasjonsevner som han fikk bruk for i sitt arbeid med å legge grunnvollen for et nytt bispedømme. Og krigen ødela mer enn han selv greide å bygge opp. I Kristiansund og i Molde ble begge gudshus tilintetgjort og brente ned som følge av de hendelser vi alle kjenner. Det var et tungt slag for vår Apostoliske prefekt og betraktet med menneskelige øyne hadde hans arbeid nesten vært forgjeves. Men i Guds rike er ikke noe forgjeves. Vår avdøde overhyrde har vært en sâmann. Jesus vår Frelser sa allerede til apostlene: «De høster det som de ikke har arbeidet med.» Vår kjære avdøde overhyrde har sådd i tårer for at andre kan høste i glede. Ja, en annen vil høste fruktene av hans arbeid. Da han stod foran ruinene tok han med nytt mot fatt på sin oppgave. Det motsatte kunde også ha hendt. Men han håpet på Gud, på Ham som hører evigheten til, og som fører til seier gjennom nederlag.

Så er vår overhyrde en av de mange hvis liv har vært strev og arbeid, som de selv ikke så fruktene av. Før Nidaros's katolske bispedømme vil reise seg i all sin prakt og gamle skjønnhet, som domkirken i dag, må mangelen en ukjent stein forsvinne i fundamentene, stein som ingen vet om, men som bærer det hele, og som gir mulighet for at det andre kan reises på dem.

Så takker vi da ham i dag for alt hva han har gitt oss, for alt hva han har virket. Vi takker ham særlig for de nådegaver, som han som vår overhyrde har formidlet for oss. La oss huske det øyeblikk, da han la sin hånd på vårt hode og salvet vår panne med hellig krisam og tegnet korsets tegn på den og således styrket oss til hellig kamp og seier: til kamp for Kristus, og det evige liv. Her satt han foran oss i biskoppelig skrud foran alteret og hørte det løfte som vi har avlagt om å tro på Kristus, å forsake satan, hans gjerninger og hans prakt. Satans gjerninger er synden, den svære synd framfor alt; hans prakt er verdens farlige goder, som så lett besnærer uforsiktige sjeler. La oss sørge for at vi med glede kan møte ham, som så vel forberedt gikk inn i det evige liv. Må vi med glede en gang vise ham at vi har holdt det løfte som vi på fermingsdagen med god vilje og ren sjel har avlagt foran ham.

Bevar den tro som han har preket, lev livet etter hans ord. Da bærer vår avdøde overhyrdes arbeid frukt.

Frukten som han ønsker er et ekte katolsk liv i kjærlighet til Gud og nesten. Amen.

«Da freden kom —»

FREDEN OG VI

Under inntrykket av våpenstillstandens og fredsslutningens overveldende begivenheter er det at vi avslutter dette nummers redaksjon. Av hjertet og i spontan begeistring har vi norske katolikker med våre øvrige landsmenn hilst den så lenge etterlengtede befrielse. Og hva pressen — den no frigjorte og ukneblede presse — vil bringe i den anledning er det bare rett og rimelig at vi overlater til større og mer vidtrekkende kolleger i pressefaget å si. Som gode nordmenn blander vi oss i det store jubelkor og underskriver av et fullt og takknemlig hjerte de appeller om enighet, samling, verdighet, ro og disiplin som våre lovlige myndigheter har latt utgå til det befridde fedreland.

Og allikevel vilde det være noe underlig om vi ikke nettopp som katolikker — i hele vår livsanskuelser og trosbekjennelses vidunderlige rike egenart, opplevde det hele i et for oss ganske spesielt lys. Som nordmenn opplever vi dette nye og overveldende, dette gripende og gryende i vår historie med friske øyne og sinn fylt av undring og ærefrykt — likesom alle andre. Som barn av Moderkirken ser vi oss stilt overfor noe gammelt og stadig tilbakevendende i den tid Guds kirke betraktet verden: at riker, troner og herredømmer går til grunne i blod og ild med de mest rystende omveltninger og nye tideverv ringes inn, mens vår herlige Mater Ecclesia evig og alltid er den samme — «semper eadem».

Trykket av fem års urett, terror og angst har latt oss se undergangens og nederlagets merke i fiendemaktens panne og har gitt oss en indre visshet om at Vår Herre til slutt vilde lempe det så vi vant vår rett, like sikkert som at Helvetes porter, ondskapen under himmelen aldri skal vinne over det gode, over retten og sannheten. Vi måtte i dette tvangsriket som undertrykket oss se huset som var bygd på sand, slik som det skildres i Vår Herre og Mesters lærerrike liknelse.

»Og skyldregnet falt, og flommen kom, og vindene blåste og slo mot dette hus, og det falt, og dets fall var stort.» Dette er det vi har opplevd. Og foran oss ligger alle fredens oppgaver. «La en ny verden reise seg, bygd på respekt for menneskene, på rettferdighet mot alle folk og stater, enten de er store eller små, sterke eller svake» sier vår Hellige Far i den tale som Oslopressen kunde referere torsdag

og som er Vatikanets første kommentar til fredsslutningen. Vi har visst det før det ble sagt: Foran oss ligger freden som ikke må bli et vacuum, ikke en varig avslappelse i uvirksomhet, men en konstruktiv fred, en byggende fred Vi kan være glad over at myndigheter med vår tillit vil an vise oss våre spesielle praktiske gjenreisningsoppgaver i dette det virkelige «nye Norge», og vi vil gå til disse oppgaver med all vår kjærlighet og gode vilje. Men vi skal heller ikke glemme at vi er barn av en kirke som gang på gang i tyve århundreders løp har sett utover rykende ruinhoper og blodige slagmarker, fra Attila til verdenskrigene, uten å fortvile, og som i kamp mot villmannsferden og de destruktive kreftene i menneskeslekten har gitt kjernen til vesterlandsk kultur og sivilisasjon med det gamle ord: Ora et labora! Be og arbeid!

Urgammelt og evig nytt. Dette er det vi som norske katolske kristne nettopp no vil bringe fram til det felles løft: Bønnen og gudslivet i mennesket som det sanne grunnlag for eget og andres menneskeverd, og det ærlige, rettskafne, skapende arbeid som Vår Frelser har helliget og vigslet ved sitt ytmyke håndverkerliv.

Og vi skal gå med løftet panne til dette nasjonale samvirke, vi kan svare for vår samvittighet at vår sti har vært ren og fri for svik. Vi har ingen del i dette åndelige virke som no er falt, og hvis «fall var stort». For i dette munner all vår glede og vår jubel ut, at vi uten sideblikk til denne verdens skiftende cæsarer i en verdenshistorisk skjebnetime fulgte, følger og vil følge en Herre «Cujus regni non erit finis» — på hvis rike der ingen ende skal være.

G. W. R.-M.

Pontifikalhøgmesse —

Våpenstillstandsdagen den 8. mai vaiet det pavelige gul-hvite flagg fra tårnet i St. Olavs kirke og fortalte som en liten prikk i flagghavet om den befriende glede over freden som også den katolske kirkes biskop, presteskap og legfolk i Norge så helhjertet tar del i. Og da Oslo bys kirkeklokker klokken tre hugg i med festlige, høytidsstemmende klemte, sluttet også vår soknekirke seg til, for å dele jubelen med hele det norske kristenfolk over det felles framtidshåp for landet og for kristendommens sak i Norge som freden har vakt i

oss alle. Og mai-andaktene tirsdag og onsdag var særlig godt besøkte av takknemlige, flaggsmykkede mennesker.

Kristi Himmelferdsdag klokken 11 fikk så takken sin verdige og rette ramme i en pontifikalhøgmesse ved Hans Høyærverdighet biskop dr. Jac. Mangers. Allerede en halv time før tiden var kirken fylt, — en feststund som i fem lange og smertelige år hadde spøkt for fantasien til alle trofaste katolikker var no blitt virkelighet, og en dyp stillhet og ærefrykt for det veldige som Guds mektige hånd har latt overgå oss, preget ansiktene til den store og andektige menighet. Uforglemmelig ble det også. Biskopen var assistert av pastorene Sund og Taxt samt pater Novatus da han til tonene av «Ecce Sacerdos» og under seremonimesteren pastor Duins sikre ledelse ble ført opp til alteret, og etter hvert kom byens øvrige sokneprester, patrene Rommelse og Notenboom og pater Lutz til syne i koret. Etter at selve høgmessen så hadde funnet sted, trådte Monseigneur med mitra og stav fram i kordøren og holdt nedenstående preken til den synlig bevegde forsamling. Hans hjertevarme og dypt følte ord gjorde et mektig inntrykk, og etterlot hos tilhørerne en følelse av takknemlighet som fikk form og uttrykk da Hans Høyærverdighet og prestene istemte «Te Deum». Og da «Gud signe vårt dyre fedreland» avsluttet den verdige og vakre høytidelighet, forlot en kirken med følelsen av å ha opplevd noe så stort som det bare times noen få av en nasjons talløse generasjoner å få del i.

Biskopen preker —

Fred etterlater jeg dere, min fred gir jeg dere.
Joh. 14, 27.

Høytelskede i Herren.

Endelig er fredens stjerne igjen gått opp og skinner over menneskeheten. Fredsklokkene kimer vår glede og vår takk ut over land og fjord.

Fred! Hvor herlig og fortryllende klinger dette ord i våre øren. Fred er noe som alle trår etter: fuglen i luften, fisken i vannet, dyret i skogen, menneskene i sine heimer, byer og bygder. Vi ber for våre kjære døde om det beste vi vet: fred. Da Guds sønn ble født til jorden kunde englene ikke forkynne noe høyere enn «fred på jorden». Og Kristi påske- og seierhilsen var: «Pax vobis»: «Fred være med dere». Fred var det herligste han kunde gi apostlene da han skulde forlate dem: «Fred etterlater jeg dere». Ja, freden er skjønn som lyset på himmelen og nødvendig som det daglige brød. Når freden forsvinner blant folkene, da senker mørke seg over jorden, død og ødeleggelse over menneskene. Når et land er heimsøkt av krig og ufred, da er det gråt og klage. Men når freden kommer, da ringer alle klokker, da blir det glede og jubel i hvert hjerte.

*

I fem lange år har vi no lengtet etter fred, og hver eneste dag har vi bedt om fred. Gud har hørt våre sukk og våre bønner. Vår tillit og vår bønn til ham er ikk blitt til skamme. Vel har han, etter vår smålige beregning da, latt oss vente lenge, men han hadde sin mening med det: lidelsen er en prøvestein på vår veg til Gud, til himmelen. Det må vi forstå i dag, og vår takk til Gud må være dess dypere og inderligere jo større de offer har vært som krigen har krevet av oss.

Det er på Kristi himmelferdsdag vi har samlet oss her i kirken for å bringe Gud vår takk. Kristi himmelferd setter kronen på hele hans jordiske liv. Aldri har et liv endt med så megen maktutfolding og herlighet som vår guddommelige Mesters liv. Gjennom kamp og lidelse har han seiret. Gjennom døden har han vunnet et nytt liv i herlighet og forklaring. I Kristi blodige fotefar når også vi fram til den evige fred. Han er vår mellommann og vår talsmann hos Faderen. Uten opphør løfter han sine hender opp til Faderen i forbønn for oss, sier apostelen Paulus (Hebr. 7, 25).

Derfor har Gud holdt sin hånd over vårt kjære Norge i de tunge krigsårene og spart det for større ødeleggelser. Han har gitt oss kraft til å holde ut i trengslene og sluttelig har han gitt oss freden og friheten tilbake. Ja, «soli Deo honor et gloria»: Gud alene være ære og pris.

I Gud takker vi også alle dem som har vært hans redskaper i kampen for vårt lands frihet og den fred som vi no gleder oss over. Og da først og fremst vår gode, avholdte konge, som er symbolet på Norges enhet og selvstendighet, han som i alle disse lange årene har lidt og bedt for Norges frihet, og aldri mistet troen på landets lykkelige framtid, han som fra sin utlendighet sluttet alle sine appeller til det norske folk med denne inderlige bønn til Faderen i himmelen: «Gud signe Norge, Gud bevare fedrelandet». Så går våre tanker til våre falne helter og alle dem som har satt livet til for Norges ære og frihet. De har krav på en særlig takk og en særlig bønn. Må Gud gi dem evig lønn og la det evige lys skinne for dem. Og vår takk går til alle som har lidt og stridt, ofret sin frihet eller gått i utlendighet for å være tro mot konge og fedreland. For en lykkke å se dem igjen i fred og frihet. Takk til alle som har gjort en innsats for freden, ikke minst danske- og svenskehjelpen som har lindret så megen nød. Gud lønne dem alle.

*

Men, høgtelskede i Herren, vår takk til Gud må ikke bare ytre seg i et festlig Te Deum og noen dagers hellige begeistring. Nei! Den må komme til syne i hele vårt framtidige liv. Først da må det vise seg om vår takk i dag er ekte, om vi vet å vurdere den fred og den frihet vi no har fått.

Med apostelen Paulus tilroper jeg dere: «La oss trakte etter det som fremmer freden» (Rom. 14, 19). Vi må være rede til å ta fatt på de oppgaver som freden pålegger oss. En ny tid tar til. Ja, vi må være klar over at den fred som no er kommet

etter den grufulle krig, er innledningen til en helt ny tid med store oppgaver og plikter, også med nye kamper, om enn ikke av blodig, så av åndelig karakter. Og i disse oppgaver og kamper må alle være med. Vi alle må mobiliseres til fred.

Det første og viktigste er at vi har freden i hjertet og lever i fred med Gud. De som lever på krigsfot med Gud, går ikke fredens veg og kan heller ikke tjene fredens sak. Kristus har vist oss vegen eller rettere sagt: han har gått vegen. La oss gå den etter ham.

Den tid som no kommer må bli en tid som setter rettferdens og kjærlighetens ånd i høysetet. «Rettfærdens verk er fred», slik lyder vår hellige Faders valgspråk. Krigen har smidd og sveiset oss fast sammen i arbeidet for vår frihet. Enigheten og samholdet må ikke bli mindre i tiden framover, men i gjensidig forståelse og kjærlighet må vi arbeide for vårt land og vår Kirke, for gode sosiale vilkår. Og av hele vår sjel må vi rekke en forsonende hånd til alle uten hensyn til det som har kunnet skille i den tid som no er forbi.

Også for verdensfreden må vi arbeide. Den kan bare bli varig når den blir bygd på Gud, på Kristus: Kristi fred i Kristi rike. Alle land og alle folk er og må derfor også føle seg som lemmer av Guds familie, av et rike som Gud selv har grunnlagt. Jo mer idéen om gudsriket blir et felles gode for alle folk, dess solidere grunn har freden på jorden og dess mer forsvinner hatet og misunnelsen mellom folkene. Dersom freden skal være sann og velsignelsesrik, lindre den nød og smerte krigen har brakt og forebygge en ny krig, da må den vekke hos alle folk den levende bevissthet om at de alle hører det store Guds rike til, at alle mennesker er barn av den samme far, brødre og søstre i Kristus Jesus. Derfor må vi av alle krefter søke å bygge bro over de avgrunner og rive ned de murer som skiller folkene og deler dem i fiendtlige leire, i seierherrer og beseirede, idet vi med ord og gjerning gjør propaganda for at rettferdens og kjærlighetens ånd, Kristi ånd, må gjennomsyre samfunnet. Bare da kan vi bygge opp det som krigen har lagt i grus, både av materielle og åndelige verdier. Bare da viser vi at vi forstår å vurdere vår fred og vår frihet, at vår takk er en takk som tekkes Gud.

Samtidig som vi takker Gud for freden, vil vi da også be ham om å fylle både de styrende og folkene med den levende bevissthet om at de må bygge og trygge freden etter de kristelige prinsipper om rettferd og kjærlighet, i Kristi ånd. Da blir freden en sann seier for alle folk og alle land.

Gud signe vårt dyre fedreland. Gud signe vår konge og hele den kongelige familie. Må det være unt vår gode konge å styre et lykkelig og enig folk i det herlige Norge.

Amen.

FREDEN

med derav følgende fridager for trykkeripersonalet har denne gang forsinket «St. Olav» noe. Neste nr. vil imidlertid tidlig være «i rute» og utkomme torsdag 24. mai.

Fra Vikariatet.

Når hans Majestet kongen kommer tilbake til Norge skal det holdes høgtidelig takkegudstjeneste eller aftenandakt med Te Deum og bønn for kongen i alle Vikariatets soknekirker. Sokneprestene kan fastsette tiden for denne gudstjeneste. I Oslo skal alle samle seg i St. Olavskirken.

Fra no av til åtte dager etter kongens heimkomst skal orasjonen pro gratiarum actione bes i messen som imperata for å takke Gud for freden. Fra da av til fredstraktaten blir undertegnet skal orasjonen de Spiritu Sancto tas som imperata for å be om den Hellige Ånds nåde og opplysning under fredsforhandlingene, så vi kan få en fred som bygger på de kristelige prinsipper om rettferd og kjærlighet.

Oslo 8. mai 1945.

† Jac. Mangers

Ap. Vikar, biskop av Selja.

Her hjemme —

«ST. OLAV»

Redaktøren er f. t. bortreist og vil være bortreist inn-til videre. I redaksjonelle anliggender bes en vende seg til **Gottlieb W. Rieber-Mohn**, som vanligvis treffes i telefon 4 2 3 2 4 etter kl. 3 middag.

Oslo. St. Olavslaget holdt sitt første møte i det nye arbeidsår søndag 29. april. Etter at St. Olavs kirkes sangkor hadde framført flere prøver på gammel kirkemusikk og hadde høstet sitt fortjente bifall, ønsket den nye formannen Charles Joys pastor Høgh velkommen som aftenens foredragsholder. Emnet for foredraget var Tridentinerkonsiliet, og pastoren begynte med å bemerke at et så veldig emne lot seg ikke behandle bare noenlunde utførlig i ett eneste foredrag. Han vilde derfor i kveld hovedsakelig innskrenke seg til å trekke opp bakgrunnen for det «reformkirke-møte» som ble holdt i Trento i årene 1545—1563. Foredragsholderen gav deretter en inngående analyse av de politiske, religiøse og moralske forhold på Luthers tid, og viste hvorledes en fornyelse innen Kirken var uomgjengelig nødvendig. Han innrømmet at kato-likkene selv hadde sin store skyld i kirkeomveltningen, men pointerte også skarpt «reformatorenes» steile holdning overfor enhetsbestrebelsene. I det hele tatt var det så uendelig mange vansker å overvinne, så mange krav å tilfredsstille før konsiliet kunde bli av, at pastoren med rette kunde si, bare det faktum at kirke-møtet overhodet kom i stand, er et bevis på Kirkens overnaturlige ledelse. Når en så dertil betrakter hva det nådde, hvorledes det virkelig lyktes å få gjennomført en sann fornyelse på Kirkens hode og lemmer — da forstår en at pastor Høgh ikke tar for sterkt i når han kaller Tridentinerkonsiliet for «kirkehistoriens største under». Vi skylder ham stor takk for hans usedvanlig klare og grundige foredrag, som ble påhørt med stor interesse av de mange framkomte. Og det er grunn til å tro at fler enn undertegnede håper på en fortsettelse. *Angelico.*

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo